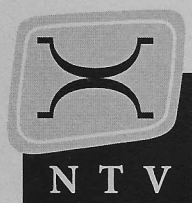

De Tinkoerier

Mededelingenblad Nederlandse TinVereniging

Jaargang 12, nummer 2, december 2004

- Van Hanze-kannen tot 'lachende lepels', zes eeuwen Groningse tinnegieters
- Zoutvaatje uit Dordrecht

Nederlandse Tin Vereniging

Oprichting

27 maart 1993

Bestuur

J.F.H.H. Beekhuizen	Voorzitter
J.E. Wustenhoff	Secretaris en erelid
G. Groenendijk	Penningmeester
B. Dubbe	Bestuurslid en erelid
A.A. Kooyman	Bestuurslid
J. den Riet	Bestuurslid
W.A. Röben	Bestuurslid
H.B. van Wijk	Bestuurslid

Redactie

B. Dubbe	Hoofdredacteur
J.F.H.H. Beekhuizen	Redacteur - lay-out
J.E. Wustenhoff	Redacteur

Adres secretariaat

Koppelland 11
1391 EV Abcoude

Adres redactie

Tesschenmacherstraat 56
7415 CV Deventer

Adres penningmeester

Terpstraat 43
1771 AC Wieringerwerf

Stichting Nederlandse Tinbibliotheek

H.B. van Wijk	Voorzitter en bibliothecaris
J.E. Wustenhoff	Secretaris
A.A. Kooyman	Penningmeester

Bankrelatie

Postbank 4382632

IISN: 1380-108

Copyright: 'Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van het bestuur of de redactie van de NVT' en/of de auteur(s).

Inhoudsopgave

1. Ledenbijeenkomst april 2005	4
2. Voorwoord van de voorzitter	5
3. Van tin gegoten - uit tin genoten	9
<i>Verslag door de secretaris</i>	
4. Tin	16
<i>Drs. P. Kaptein</i>	
5. Literatuur over tin	17
<i>H.B. van Wijk</i>	
6. Van Hanze-kannen tot 'lachende lepels', zes eeuwen Groningse tinnegieters	19
<i>A. Kooyman</i>	
7. Zoutvaatje uit Dordrecht	40
<i>G. Groenendijk</i>	
8. Twee 'doodgewone' Engelse inhoudsmaten	44
<i>Han Wustenhoff</i>	
9. Vragenrubriek	49

Ledenbijeenkomst april 2005

Volgende bijeenkomst:

Zaterdag 23 april 2005

Paleis 't Loo te Apeldoorn

Thema: platgoed, d.w.z. borden, schotels, teljoren, dobbelieren, saucieren etc.

Voorwoord van de voorzitter

U bent al gewend twaalf jaar het decemernummer van de Tinkoerier te ontvangen tussen Kerstmis en Nieuwjaar. Door ondermeer technische problemen krijgt u dit nummer nu pas in de bus. Ik hoop dat u hiervoor begrip heeft.

Op 9 januari jl. is de expositie 'Van tin gegoten - uit tin genoten' beëindigd. Alle objecten zijn inmiddels terug bij de rechtmatige eigenaar. Het terugbrengen - maar ook het ophalen destijds vóór de tentoonstelling - was een grote klus die vlekkeloos is verlopen, dankzij het voortreffelijke werk van Ton Kooyman, de coördinator. Wij zijn hem hiervoor bijzonder dankbaar.

Gedurende de expositie zijn er diverse reacties binnengekomen, van positief tot zeer negatief. Natuurlijk speelt de persoonlijke smaak een rol. Sommige bezoekers vonden de opstelling, die de indeling van de catalogus volgde, zeer geslaagd. Zij ervoeren deze als overzichtelijk en gemakkelijk.

De negatieve reacties golden vooral de te volle vitrines, de bekleding van de bodem van de vitrines, die teveel absorbeerde, de verlichting en de opeenstapeling van de voorwerpen.

Ook ik vind dat het ontbreken van goede verlichting de hoofdoorzaak was dat de expositie somber overkwam. Als tinkenner en liefhebber kijk je daar misschien doorheen. Maar voor de leek en/of de beginnende verzamelaar zal de tentoonstelling niet dat hebben teweeg gebracht waar het bestuur op hoopte: interesse kweken om tin mooi te gaan vinden en te verzamelen.

Een van de andere oorzaken is de locatie. Aanvankelijk zou de expositie plaatsvinden in twee ruime zalen op de begane grond, met daglicht en vaste vitrines, waardoor de opstelling ruimer zou zijn geweest. Bovendien konden vele mensen de expositie niet goed vinden, vanwege het ontbreken van een duidelijke bewegwijzering.

Toch moet ik een compliment maken aan de inrichters, die een grote inzet getoond hebben. Vooral de opstelling in de grote vitrines beneden, het zogenaamde klaverblad - met het moderne tin, de collectie Verster en de Engelse vitrine - was een lust voor het oog.

Over één ding was iedereen het zeer eens: de catalogus. Ondanks de fout bij het binden, die al tijdens de opening geconstateerd werd, was iedere eigenaar van het boek zeer enthousiast en vol lof over 'het nieuwe standaard werk'.

Enkele reacties wil ik u niet onthouden:

... this marvellous work will take pride of place in our new Library in our Hall.

Lieutenant Colonel Mike Reeve-Tucker, clerck of The Worshipful Company of Pewterers, Londen

... and you are to be congratulated for producing such a wonderful catalogue.

Malcolm Toothill, voorzitter van de Pewter Society

... en dan heb ik het niet over de catalogus bij deze tentoonstelling, die zijn weerga niet kent. een bezoeker

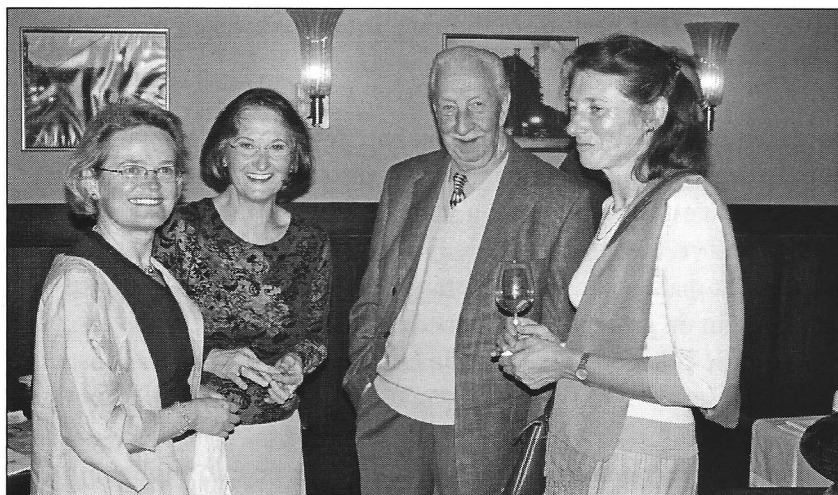
... een must voor de antiekiefhebber en de tinverzamelaar in het bijzonder.

Scriptum Art, uitgeverij, boekhandel en antiquariaat

... wat een fantastische catalogus! een lid van onzer vereniging

... het is het mooiste tinboek ter wereld! een lid van de vereniging

Mocht u in het bezit zijn van een verkeerd exemplaar? De fout zit meestal in het tekstgedeelte. Laat het even weten. U krijgt een correcte catalogus retour.

Ik kom nog gaarne even terug op het openingsweekend. De ontvangst op de vrijdagavond voor onze buitenlandse gasten was zeer geanimeerd. Na een gezellig diner in het Japanse restaurant van het Atlantahotel duurde de avond in de bar tot in de kleine uurtjes.

De volgende dag stond de opening op het program en ik moet zeggen: het was een perfecte middag, die goed geregisseerd was en naar wens verliep. De aanwezigheid van de commissaris van de koningin, de heer J. Franssen, gaf het nodige cachet. Hij had zich voor zijn toespraak duidelijk in het tinwezen verdiept. Het diner was een groot feest met als hoogtepunt de benoeming van onze secretaris Han Wustenhoff tot erelid van onze vereniging. Hij ontving namens de Nederlandse TinVereniging een paar goede flessen wijn en een paar antieke glazen. Namens de Vlaamse Tinvereniging kreeg ik uit handen van haar voorzitter André Boschmans een originele gedrukte ordonnantie van de Antwerpse tinnegieters uit 1777 aangeboden. Een zeer persoonlijk cadeau, dat een prominente plaats heeft gevonden in mijn zaak. Van de voorzitter van de Pewter Society Malcolm Toothill ontving ik een boek over 'Pewter Candlesticks' geschreven door Jan Gadd. De voorzitters van de zusterclubs complimenteerden in hun redevoering de Nederlandse Tinvereniging met het fantastische resultaat van zowel de expositie als de catalogus. Ook op de zondag was er een programma. Van wie er waren, heb ik begrepen dat ook deze dag prima was georganiseerd. Helaas kon ik niet aanwezig zijn, maar ik dank Henk van Wijk, de organisator, voor al zijn inspanningen. Voor een uitvoerig overzicht van de gebeurtenissen verwijs ik naar het verslag met foto's van de secretaris.

Om u een indruk te geven van wat er gepubliceerd is over onze expositie, hierbij een klein overzicht:

Avro's Magazine Kunst en Kitsch	augustus 2004
Avrobode	oktober 2004
NCRV Gids	oktober 2004
Antiek en Verzamelkrant (met gesponsorde advertentie)	oktober 2004
Tableau	november 2004
Antiek en Verzamelkrant	december 2004
Kunst en Antiekjournaal	december 2004

Verder is de expositie in de week van 4 tot 10 oktober 2004 onder de aandacht gebracht via TV-kranten en radiostations van Merwe Radio en TV en Salsa Radio. De tekst hiervan staat verderop in de Tinkoerier.

Ik dank iedereen nogmaals die zich ingespannen heeft om van deze jubileum-manifestatie een succes te maken.

Tijdens de laatste bestuursvergadering hebben wij Bé Dubbe en Han Wustenhoff over kunnen halen nog minstens één jaar te blijven, hoewel beiden te kennen hadden gegeven na de expositie te willen stoppen. Han Wustenhoff heeft besloten na twaalf jaar zijn functie als secretaris neer te leggen. Het bestuur zal bij de komende ledenvergadering in april 2005 met een voorstel komen voor een nieuwe secretaris. Mevrouw Sylvia Bracht, echtgenote van ons lid Hans Bracht, is voor deze positie benaderd. Zij heeft toegezegd om na goedkeuring van de vergadering deze te aanvaarden.

Zoals al eerder bekend was, heeft Gert Groenendijk per 1 januari 2005 zijn taak als penningmeester beëindigd. Zijn opvolger, al benoemd tijdens de algemene ledenvergadering in Eindhoven, voorjaar 2004, is Jan den Riet. Ik dank Gert Groenendijk namens het gehele bestuur voor al zijn inspanningen in de afgelopen jaren en natuurlijk heten wij Jan den Riet van harte welkom.

Met veel genoegen wil ik u nog op de hoogte brengen van een initiatief van de Amerikaanse en Engelse tinverenigingen. Zij zijn overeengekomen dat de leden welkom zijn op al hun bijeenkomsten, zonder het noodzakelijke lidmaatschap. De Pewter Society heeft dat idee ook naar voren gebracht bij de Vlaamse en de Nederlandse verenigingen. Ik zou haast zeggen dat wij dit voorstel direct geaccepteerd hebben. U bent dus in de toekomst welkom op de bijeenkomsten van zowel de Vlaamse Tinvereniging als de Pewter Society en de Pewter Collectors Club of America, zonder daarvan lid te hoeven zijn.

Naar mijn mening is dit een prima initiatief om elke vereniging te leren kennen en mogelijk ook te steunen en eventueel lid te worden.

Het bezoek aan zusterclubs is zeker aan te bevelen om uw kennis over buitenlands tin te vergroten.

Tot slot moet ik u op de hoogte brengen van het overlijden van ons lid de heer G.A. van Hattem. Hij was met zijn echtgenote een van de trouwe bezoekers van onze bijeenkomsten. Hij wilde ook altijd graag meedenken als er iets ondernomen moest worden. Hij zal node gemist worden.

Namens het bestuur wens ik mevrouw Van Hattem en de familie veel sterkte toe.

Jan Beekhuizen

Van tin gegoten - uit tin genoten

Verslag door de secretaris

Op 2 oktober 2004 kwamen in de aula van Museum Boymans van Beuningen in Rotterdam ongeveer 200 personen, leden van de Nederlandse TinVereniging, van de Vereniging Vrienden van het Museum en sponsors, bijeen voor de officiële opening van de door het Museum en onze vereniging georganiseerde tintentoonstelling 'Van tin gegoten - uit tin genoten'.

jubileumweekend

jubileumweekend

Mevrouw Alexandra Gaba-van Dongen

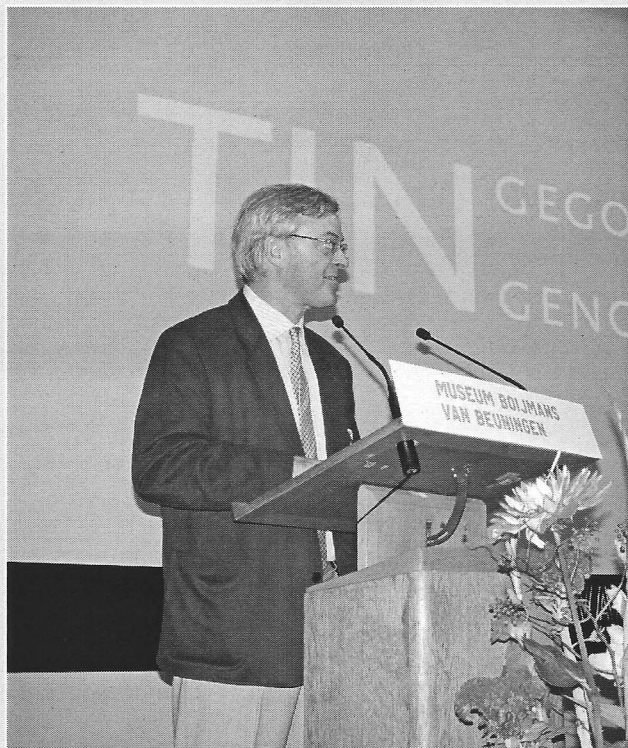
Na een welkomstwoord door mevrouw Alexandra Gaba-van Dongen, geeft zij het woord aan de heer J. Franssen, Commissaris van de Koningin in Zuid-Holland, die zich bereid heeft verklaard de officiële opening van de tentoonstelling voor zijn rekening te nemen. Na een korte maar vlotte en inhoudelijk aan het onderwerp van van de tentoonstelling aangepaste toespraak, verklaart hij deze officieel voor geopend.

De heer J. Franssen, Commissaris van de Koningin in Zuid-Holland

Van tin gegoten - uit tin genoten

Hierna krijgt de heer Guido Jansen het woord die namens de directie van het Museum in het kort ingaat op de bemoeienissen van het Museum en de samenwerking met onze vereniging. Hierna vertelt mevrouw Mienke Simon Thomas van het museum kort iets over de aan de tentoonstelling gekoppelde

De heer Guido Jansen

Mevrouw Mienke Simon Thomas

ontwerpwedstrijd en maakt de naam van de winnares van deze wedstrijd - mevrouw Ineke Hans - bekend en overhandigt haar de daarbij behorende prijs van € 1000 en een bos bloemen.

Mevrouw Ineke Hans (midden)

Van tin gegoten - uit tin genoten

De heer Jan Beekhuizen

Tenslotte wordt het woord gegeven aan onze voorzitter de heer Jan Beekhuizen. Hij begint met te memoreren dat het dit jaar 25 jaar ('Tin uit de havensteden Amsterdam, Antwerpen en Rotterdam') geleden is dat voor het laatst en 90 jaar dat voor het eerst in Nederland een grote tintentoonstelling werd georganiseerd ('Tin').

Daarna gaat hij in op de voorgeschiedenis van deze tentoonstelling - oorspronkelijk bedoeld geweest ter viering van het 5-jarig bestaan van de vereniging in maart 1998 - , waarbij toen gedacht werd aan 'Tin uit het stroomgebied van de Rijn'. Dit bleek toen voor ons echter een te ambitieus plan.

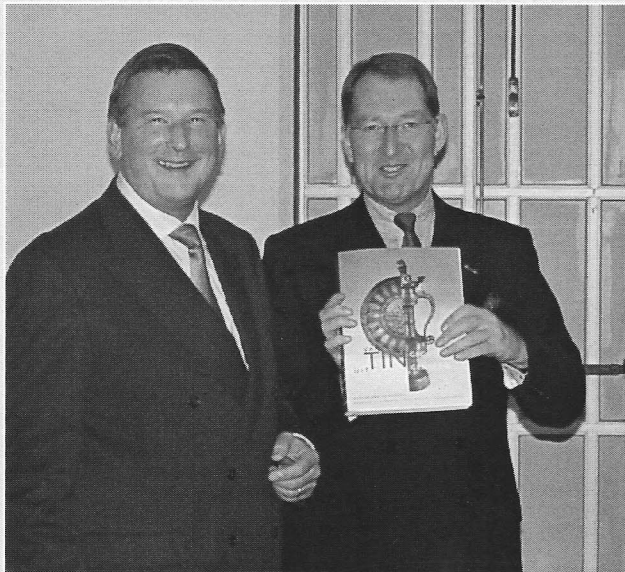
Hierna overhandigt hij een bos bloemen aan mevrouw Ineke Wustenhoff als bedenkster van de titel van tentoonstelling en catalogus.

De heer en mevrouw Wustenhoff

Van tin gegoten - uit tin genoten

jubileumweekend

De heer Beekhuizen en de heer Franssen

Kort memoreert hij nog over de vele discussies die hebben plaatsgevonden tijdens de bestuursvergaderingen en ledenbijeenkomsten, over de organisatie, de gesprekken met het Museum, het werven van sponsors en, last but not least, het enthousiasme en de medewerking en inzet van een groot aantal leden. Zonder deze medewerking en inzet zou de tentoonstelling nooit van de grond zijn gekomen.

Tenslotte bedankt hij de leden hiervoor maar ook de medewerkers van het Museum die bij de tentoonstelling betrokken waren, de sponsors van zowel binnen als buiten de vereniging, en uiteraard de heer Franssen die zo bereidwillig was de officiële opening op zich tenemen en overhandigt hem het eerste exemplaar van de catalogus. De middag wordt afgesloten met een korte receptie, waarna de tentoonstelling bekeken kan worden.

'De Engelse kast'

Van tin gegoten - uit tin genoten

De Belgische vitrine

In de avond van dezelfde dag is door de vereniging een diner georganiseerd in hotel Atlanta. Ongeveer 80 personen, leden van de Nederlandse TinVereniging, van de Vlaamse Tinvereniging, van de Pewter Society uit Engeland en een aantal genodigden, nemen hier aan deel. Het diner verloopt zeer geanimeerd.

Van tin gegoten - uit tin genoten

jubileumweekend

De voorzitters van de drie tinverenigingen, Jan Beekhuizen, André boschmans en Malcolm Toothill, houden alle drie een korte tafelrede. Jan Beekhuizen deelt daarbij mede dat het bestuur van de NTV - uiteraard zonder medeweten van de betrokkene zelf- met algemene stemmen besloten heeft in de eerstkomende ledenvergadering voor te stellen Han Wustenhoff tot erelid te benoemen.

De heer Han Wustenhoff wordt benoemd als erelid

Han bedankt de medebestuurleden hiervoor en stelt het zeer op prijs en laat nog weten dat hij de samenwerking gedurende de afgelopen bijna 12 jaar altijd zeer plezierig heeft gevonden. Omstreeks 23.30 wordt het diner beëindigd en vertrekken de gasten naar huis, hotelbed of bar.

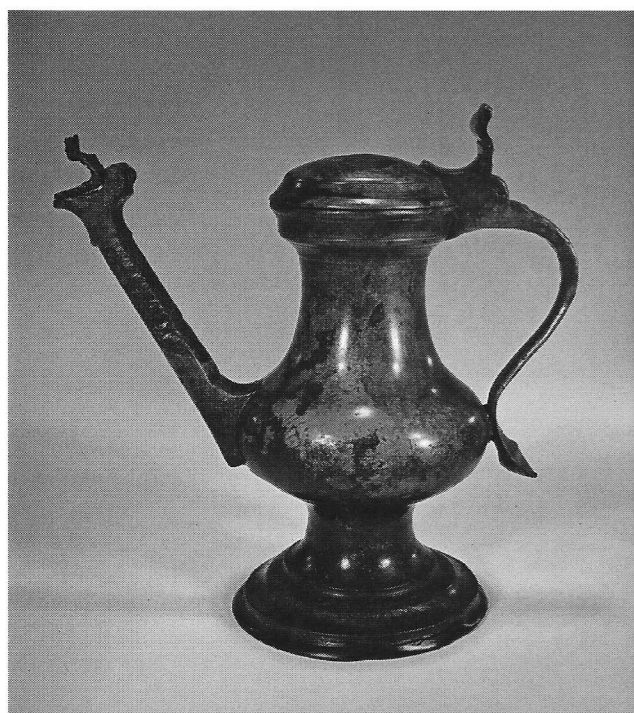

De heer Henk van Wijk (rechts)

Tin

Drs. P. Kaptein - cultureel medewerker Locom, Merwe en Salsa radio en tv.
Hij was aanwezig op de opening van de expositie en deed hiervan verslag.

In de eivolle aula van Museum Boijmans Van Beuningen citeerde Jan Beekhuizen, de temperamentvolle voorzitter van de Nederlandse Tinvereniging, bij de opening van de expositie 'Van tin gegoten - uit tin genoten' de tincollectiehouder Verster: 'Tin is een belangrijk metaal en laten we het tinwerk dat daarvan gegoten is in ere houden!'

Nr. 43, Jan Steenkan

Tien vitrines met meer dan 400 tinnen kannen, kommen, kroezen en bekers, zo'n twintig schilderijen uit de 16e en 17e eeuw en een magnifieke catalogus brengen nu tot en met 9 januari een museaal eresaluut aan het drinkgerei van weleer: het stijlvolle tin.

Wij koesteren in onze vensterbank een Rembrandtkan: vaak blijven onze ogen rusten op de stille grijze en schone lijn van deksel, pegel, scharnier, haak, hals, buik en handvat. Het tin is groots in zijn metalen eenvoud en eerlijkheid. In een van de

vitruines in Boijmans zag ik nu een serie van dezelfde kannen oorspronkelijk afkomstig uit Nijmegen, Deventer en Zutphen te kijk en te pronk staan en ik besepte eens te meer glorie en rijkdom van tin. Ook met andere ogen zal ik voortaan naar de eigen kan kijken: ik heb immers zijn broers ontmoet. Een zelfs met de tekst 'Acht u kleyn en hout u reyn'.

Voor mij was het topstuk van het Rotterdams tingala nummer 43, een Jan Steenkan, die in zijn vitrine tintelde van ranke schoonheid. Ik stond erbij, keek ernaar en was verrukt over zoveel moois binnen nog geen 25 cm hoogte. Na deze emotie ontmoette ik de eigenaar. Goed dat er mensen zijn die het culturele erfgoed van harte liefhebben, maar niet voor zich houden. Om uit de openingspeech van de commissaris van de koningin Franssen te pikken: tin verbindt ons met het verleden.

Sterk vind ik het dat schilderijen aan de wanden van de tinexpositie illustreren hoe onze voorouders vijf eeuwen terug tin gebruikten. 'De pannenkoekenbakkerij' van Gillis van Tilborgh, 'De huishoudster' van Cornelis Jacobsz Delft, de doeken beelden ook uit het tinnen schenk- en drinkgerei. Dat tin niet alleen een verleden, maar ook een heden heeft, bleek overduidelijk toen de winnaar van de Tin ontwerpwedstrijd bekendgemaakt werd: uit 71 inzenders was dat Ineke Hans met haar stoere vazen.

Tin heeft het leven. Over de bloedmooie catalogus kom ik nog aan u te schrijven.

Literatuur over tin

H.B. van Wijk

'Water doet de palen rotten, die het dan drincken zijn maer zotten.'

In museum Boijmans van Beuningen in Rotterdam wordt van 2 oktober 2004 tot 9 januari 2005

een tentoonstelling gehouden ter gelegenheid van het 10-jarig jubileum van de Nederlandse

TinVereniging, onze vereniging dus, met de titel Van tin gegoten uit tin genoten.

Onze vereniging heeft daarbij een catalogus uitgegeven waarin alle geëxposeerde objecten zijn beschreven en afgebeeld. Al deze voorwerpen zijn door leden van de vereniging voor de tentoonstelling afgestaan. Die leden worden in de catalogus merendeels niet genoemd. De leden-musea brachten van de 402 nummers er 37 in; sommige nummers omvatten meer dan één object.

De titel van de tentoonstelling verwijst naar het thema: het schenken en drinken van bier en wijn uit tinnen voorwerpen uit Europese landen van de 15e tot en met de 19e eeuw. De indeling is naar land en daarbinnen naar bodemvondsten en overleveringstijl: Nederland, België, Duitsland, Frankrijk, Groot-Brittannië, Ierland, Kanaaleilanden, Oostenrijk, Slowakije, Tsjechië, Roemenië en Zwitserland.

Tot twee maal toe werd ons de gelegenheid geboden het aantal te exposeren stukken te vergroten. Aan het niveau van het gebodene heeft dat geen afbreuk gedaan, dat kan een ieder nagaan die de tentoonstelling bezoekt of zich op de catalogus stort. Jammer genoeg moest uiteindelijk toch met een meer beperkte expositieruimte worden volstaan, hetgeen de beschouwing van de stukken op zichzelf soms bemoeilijkt. Nochtans is door de museumstaf een opmerkelijke prestatie geleverd. In het voorwoord staat voorzitter Jan Beekhuizen uitvoerig stil bij de voorbereidingen en de voorbereiders. Ik weet zeker te spreken namens de kleine kring van allen die zeer intensief hebben meegewerkt, als ik zeg dat dit de catalogus van Jan Beekhuizen is. Niet alleen vanwege het schitterende

fotowerk, maar ook door zijn feitelijke leiding bij de voorbereiding, het voeren van overleg met talloze betrokkenen, het plooiën van oneffenheden en tenslotte vooral door zijn bezieling en optimisme. Er is over onze liefhebberij een werk tot stand gekomen dat zijns gelijke in Nederland niet kent.

Het gezegde waarmee ik open is uit het artikel van ons ere-lid Bé Dubbe. Het gezegde refereert aan de slechte conditie van het drinkwater; een toestand

Literatuur over tin

waarin pas sinds het einde van de 19e eeuw verbetering kwam (nog altijd zijn er echter mensen die deze raad ter harte nemen). Naar aanleiding van de aankoop door één van onze leden van een stadskan van Nijmegen (er was slechts één andere bekend) geeft Dubbe op de van hem bekende onderhoudende, degelijke wijze een in een breed perspectief geplaatste inleiding over stadskannen en in het bijzonder over die van Nijmegen.

Alexandra Gaba-van Dongen schreef een uitvoerig, prettig leesbaar artikel over kannen met een schenkijs. Het is zeer fraai geïllustreerd. Een bijdrage uit Duitsland is van de hand van Günter Reinheckel. Hij schrijft over 'Fletschkrüge', een type gedekselde kroes uit Saksen dat bijna zo breed als hoog is, soms zelfs breder dan hoog.

Johan ter Molen geeft een zeer lezenswaardig overzicht van de ontstaansgeschiedenis van de tincollectie van museum Boymans van Beuningen, in het bijzonder door de rol van drie grote verzamelaars: Verster, Frederiks en H.J.E. van Beuningen. De objecten uit die verzamelingen die als illustratie bij het artikel dienen doen iedere verzamelaar de lippen aflikken; zij maken de laagste instincten wakker.

Karsten Vandebotermiet en Horst Arians droegen artikelen bij die typerend zijn voor het gebied waar zij wonen en wel over Mechelse kannen als schuttersprijs, resp. over Tröstelbierschale, een typisch produkt uit Oostfriesland.

Tesamen met de tentoonstelling wordt aandacht en ruimte geschonken aan een ontwerpwedstrijd voor tin dat op tafel gebruikt kan worden. Het aantal inzendingen overtrof de stoutste verwachtingen en de bekende ontwerpster Ineke Hans won met het ontwerp 'Three are family', drie onderdelen die op alle mogelijke wijzen aan elkaar gepast kunnen worden en zo wel 20 verschillende modellen van vazen opleveren. Mienke Simon Thomas concludeerde dat tin nog steeds een toekomst heeft, hetgeen Bé Dubbe moet geruststellen die zijn artikel besluit: Laten we dit belangrijke materiaal en het tinwerk dat daarvan wordt gegoten in ere houden!

Uitgave Nederlandse TinVereniging 2004, ISBN 90-9018 306-X, 4to., 454 p. paperback, 48 zwart/wit en 416 kleurenfoto's. Beschrijving van de objecten in het Nederlands en het Engels. Register van tinnegieters, 164 merken, register van plaatsnamen, bibliografie en Engelse samenvattingen van de artikelen. Prijs €40 (leden €35).

Van Hanze-kannen tot ‘lachende lepels’ zes eeuwen Groningse tinnegieters

J.P.A. Wortelboer te Bedum, bewerkt door A.A. Kooyman

Henk van Wijk benaderde mij met het verzoek om een door J.P.A Wortelboer bijeengebrachte enorme hoeveelheid gegevens over Groningse tinnegieters, te ordenen en dus toegankelijk te maken.

Niet zo zeer ter completering, maar meer ter verluchting van het verhaal, althans dat is de bedoeling, zijn ook enige gegevens uit mijn eigen tin-documentatie toegevoegd.

Voor de schrijfwijze van de namen van de Groningse tinnegieters zijn de aantekeningen van Wortelboer aangehouden.

Verder is er voor gekozen de tinnegieters in alfabetische volgorde de revue te laten passeren, met uitzondering van de tinnegieters uit de 14e en 15e eeuw.

Hierover valt immers behalve een naam en jaartal niets te vermelden. Ook geen tinmerken.

Dit geldt echter niet voor de kannegieters **Otto** (1456), **Simon** (1500) en **Gert** (1526/27) waar verder in dit artikel nog op terug zal worden gekomen. Uit de gegevens van Wortelboer zijn alleen de nog niet eerder gepubliceerde tinmerken in dit artikel opgenomen. Wel is er een verwijzing, indien van een tinnegieter reeds merken gepubliceerd zijn. Dit geldt ook voor namen die dan voorzien zijn van de aantekening (Dubbe). De vele verwijzingen in de tekst dienen slechts ter staving van het bronnenonderzoek.

Welnu, de oudst bekende tinnegieter is **Johan** kannegieter. Hij is reeds in 1386 in Groningen werkzaam. Dus ruim voordat het stadsbestuur over Groningen in 1416 een gildebrieff (een keur) gaf aan de zadelmakers, kannegieters, glazenmakers en malers, die tezamen een gilde vormden. Van een tweede **Johan** is sprake in 1535/1536. In ‘Drie Groningse Hanze-tin kannen uit de 15e en 16e eeuw’ schrijft Minke A. de Visser, dat de Groningse kannegieter Gert een groot huis bezit, waarin ook o.a. deze Johan kannegieter woont.

Uit de 15e eeuw vermeldt dit artikel de volgende kannegieters: **Tijdeman Stam** kort vóór 1434, **Berent** in 1442, **Peter** in 1470, **Derrick** in 1478, **Hermen** in 1481 en **Ellecke kannegieter**. Van deze laatste is bekend dat hij in 1483 de jaarlijkse rente koopt uit een huis in de Ebbingestraat van Grete, de dochter van wijlen **Lubbert**, kannegieter¹⁾.

Van Hanze-kannen tot 'lachende lepels'

zes eeuwen Groningse tinnegieters

Aarensdijk, Pieter (Dubbe)

Zie Arents Dijk, Peter

Amsinck, Willem

1634 - 1663

- GAG III l, dl. 14, fol. 150, d.d. 17 juli 1652 Willem Amsinck, tinnegieter.
- Hij woonde in de Poelestraat

Amsing, Berend

1845

- Adresboek Groningen, jaar 1854: 'B. Amsing, Voor 't Kleinpoortje Q 48'
- Provinciale Groninger Courant van 8 mei 1876 advertentie: 'B. Amsing is verhuisd van Voor 't Kleinpoortje naar de Oostzijde van het Nieuwe Kerkhof, Groningen, den 5 Mei 1876'
- Merken: G.M.M. Houben, Nederlandse metrieke inhoudsmaten, 1988, p. 110

Amsing, Berend

1880 - 1975 (Dubbe)

- In 1911 kocht Berend Amsing het Reijenga-deel in de vormen van de weduwe Reijenga, blijkens de kwitantie voor zegge 75 gulden.²⁾
- Merken: B. Dubbe, Tin en tinnegieters in Nederland, 1978, p. 351, fig. 304 en 305

Amsing, Broer Jurriens

1668 - 1674 - 1683 - 1684

- GAG III l, deel 45, folio 204, d.d. 24 juli 1705 'Broer Amsings weduwe: in Oude Ebbingestrate 1 gld. 16 str. Wegens huire van eenich tin'

Amsing, Egbert

1671

- Uitstel tinnegietersproef voor 14 dagen, 1676

Amsing, Harm

1837, 1845

- Was gehuwd met Trijntje Beukers.
- Was in 1837 eiser bij exploit van de 20e mei comparerende bij Mr. T.J. ten Berge, procureur, tegen Jan Rienewerf, Fredericus Rienewerf en Hendrik Reisiger, tinnegieters wonende te Groningen, de beide eerstgenoemden als kinderen en mede-erfgenamen van wijlen Wobbenius Rienewerf, gedaagden met betrekking tot een geschil over tinnegietersvormen
- Hij is de grootvader van Harm Amsing (1928,1934,1980)
- Deelde in 1847 samen met Tsjerk Reijenga zijn vormen, zoals uit een bewaard gebleven contract met beschrijvingslijst blijkt.²⁾

Van Hanze-kannen tot 'lachende lepels' zes eeuwen Groningse tinnegieters

Amsing, Harm

1907, 1928, 1934, 1980 (Dubbe)

- Zoon van Berend Amsing (1880 – 1975)
- Kleinzoon van Harm Amsing, 1837, 1845
- Het atelier van Harm Amsing was gevestigd in een souterrain aan de Brugstraat en daar goot hij temidden van een enorme chaos, nog dagelijks zijn kraantjeskannen, schotels, 'biedermeier' kandelaars en zoals hij ze zelf noemde, **de lachende lepels** (gemarkt HA HA HA): voor veel Groningers een verplicht huwelijkscadeau.³⁾
- Merken: B. Dubbe, Tin en tinnegieters in Nederland, 1978, p. 351, fig. 306, 307, 308
G.M.M. Houben, Nederlandse metrieke inhoudsmaten, 1988, p. 110

Amsingh, Wilhelmus

1721 - 1738

- Woont in de Oude Ebbingestraat
 - GAG III l, dl. 47, folio 423, d.d. 18 augustus 1721 'Wilhelmus Amsingh in Olde Ebbingestraat 3gl. 13 stver wegens geleverde huur tin'.
 - Wilhelmus Amsingh, van Groningen huwt MK 19 november 1726 Tuletta Wiringe, van Groningen
- Opmerking met betrekking tot onderstaand merk: schrijfwijze Amsing stemt niet overeen met schrijfwijze Amsingh

Arents Dijk, Peter

1719 - 1761

- Merken: B. Dubbe, Tin en tinnegieters in Nederland 1978, p. 351, fig. 302, 303

Beerlink, Albert

1733 - 1746

- Admissiegelden gildeleden stad Groningen: opm. tinnegieter

Bensinger, Jan

1633 - 1634

- Woont aan 't Brede Markt
- GAG III l, dl 7, folio 4, d.d. 20 januari 1633 'Jan Bensinge, tinnegieter aan de Brede Marckt'.
- GAG III l, dl. 7, folio 130, d.d. 23 maart 1634 'Jan Bensinck, cannegieter'

Van Hanze-kannen tot 'lachende lepels' zes eeuwen Groningse tinnegieters

Bensingh, Luitien

1623 - 1645

- GAG III 1, dl. 4, folio 104, d.d. 30 maart 1623, 'Luitien Bensingh, kannegieter'
- GAG III 1, folio 245, d.d. 9 februari 1645, 'Luitien Bensingh, kannegieter'

Bleeker, Pieter Hindriks

° 1748 - † 1826 (Dubbe)

- Woonde in de Brugstraat
- GAG LXVb25, fol. 230 verso, d.d. ? februari 1780. Pieter Hindriks Bleeker en Jantje Alefs Garsema ehel. zijn f. 500,= schuldig aan haar stiefvader Abraham Velthuis en volle moeder Anna Helena van der Worp ehel. herkomende wegens voor haar gekochte en betaalde tinnegieters gereedschap en forms, als tot het tinnegieters werk en gilde behoren en bij de debiteur Pieter Hendriks Bleeker berustende'.
- Naamregister of adresboek van Groningen voor het jaar 1817 P.H. Bleeker, Letter B no. 106 Bruggestraat.
- Pieter Hindrik Bleker z.v. Hindrik Bleker en Albertien ..., overleden Groningen 2 oktober 1826, bijna 78 jaar, tingieter, huwt 1778 Jantien Alefs (Garsema), weduwe tingieter Berend Dilling, overleden 1809.
- Resoluties van Gedeputeerde Staten van Groningen, toegang 1, inv. Nr. 203, fol. 227 verso, d.d. 30 juni 1789: 'De Heeren Gedeputeerden permittieren aan de tinnegieter Pieter Bleeker de trekweg in het Hunsingo Quartier bij het aanstaande Wehester Markt met een gelaaden vragtwagen heen en weerom te mogen gebruiken, mits betaalende den tol daartoe staande'.
- Prov. Groninger Courant 20 december 1808: ' De geregtelijke beschrijvinge zijnde uitgebragt over de vaste goederen van P. Bleker en als houdende den boedel van wijlen deszelfs ehevrouw Jantje Garstema, voorheen weduwe Berend Dilling, in deze stad ofte diens tavel gelegen, worden deszelfs creditoren gewaarschouwt hunne praetensien voor den 23 Januarij 1809 ter Stads Secretarie te laten aantekenen'.

- Voor ander merk: B. Dubbe, Tin en tinnegieters in Nederland, 1978, p. 351 fig. 309

Van Hanze-kannen tot 'lachende lepels' zes eeuwen Groningse tinnegieters

Bloemsaet, Vincent

1671 - 1688

- Kreeg in 1671 uitstel tinnegietersproef voor 14 dagen.
- Vincent Bloemsaet, van Zutphen, ondertrouwt 30 april 1681 Annegien Meijers, weduwe hopman Van Cleve.
- GAG III l, deel 38, folio 105, d.d. 20 april 1684. 'Vincent Bloemsaet, tinnegieter in Ebbingestraat'
- GAG III a, deel 133, d.d. 25 oktober en 22 november 1746 inzake tinnegietersvormen

Bruins, Klaas

1817, 1854, 1865 (Dubbe)

- Adresboek Groningen, jaar 1854, K. Bruins, woont in Gelkingestraat E 98b.
- Geboren Groningen 20 mei 1817, huwt in Groningen 24 april 1845 Evertje Jacobs van der Laer.
- t.t.v. zijn huwelijk tinnegietersknecht. In 1846 en in 1850 bij geboorte kinderen, idem. In 1852 en in 1864 bij geboorte kinderen, tinnegieter.
- In 1867/8 en 1869/70 volgens patentregisters tinnegieter (GAG toegang 1399, inv. no. 5775 en 5807).
- In bevolkingsregister van 1870 tinnegieter, deze beroepsaanduiding is evenwel doorgestreept!!
- GAG toegang 58-7, wijk N, 28 (patentregister) K. Bruins tinnegieter en pettemaker, alhier, winkelier ben: f 2000,= en op de weekmarkten, alhier. (tinnegieter is onderstreept d.w.z. de hoofdactiviteit)

Bruuns, Willem

1669

Cleve, Albert Willem van

1668 - 1676.

- Woont op de hoek van Ebbingepoortenbrug
- GAG III l, dl. 26, d.d. 26 januari 1668, folio 76 'Albert van Cleve, cannegieter op de hoek van Ebbingepoortenbrugge'.
- GAG III l, dl. 31, d.d. 10 oktober 1675, folio 314v. 'Albert van Cleve in Ebbingestrategie heeft vordering wegens vercoft en verbuit tinwerck

Cramer, Claas Gerrits

1630 - 1666

- Woont in Ebbingestraat

Cramer, Gerrit

1650

Delden, Hindrik van

1706 - 1707

- Rekestboek stad Groningen 16 december 1706

Van Hanze-kannen tot 'lachende lepels'

zes eeuwen Groningse tinnegieters

Dilling, Berend

vóór 1778

- Zijn weduwe hertrouwt in 1778 met P.H. Bleker
- Groninger Courant 25 februari 1777: 'W. Atzema in glte gedenkt op woensdag den 12 maart 1777 's avonds 6 uur ten huize van de wijnh. F. Koster in het Gouden Hoofd publijk bij strijkgeld te verkoopen een behuizinge staande aan de N. kant in het midden van de Poelen Straat, zijnde zeer geleege en geschikt tot veelerh. negotie, zoo door de tinnegieter B. Dilling en Vr. in eigendom word bewoond (enz.)'.

Dilling, weduwe

1767

- Albert Dilling 1727 admissiegeld

Dilling, Johannes

1771?

Dijk, Jan Pieter

- geboren ca. 1747
- Groninger Courant 12 februari 1779. 'J.P. Dijk, tinnegieter in de Guldenstraet, het 2^e huis van de stadswaag naast het Gouden Hoofd'.
- Prov. Groninger Courant 17 juli 1778: 'J.P. Dijk, mr. Tinnegieter in de Gulden Straat naast het Gouden Hoofd, presenteert te verkoopen deszelfs voor korte jaaren meest nieuws vertimmerde behuizing, tinwinkel en gereedschappen, intusschen continueert dezelfve met het maken en verkoopen van veelderhande soort van tinnegieters winkelwaaren voor een zeer civiele prijs'.
- Prov. Groninger Courant 16 februari 1779: 'J.P. Dijk mr. Tinnegieter (enz.) koopt ook als vooren oud tin in het roos tin tot 7 st. en 't Engels tin tot 8 st. 't pond'.
- Prov. Groninger Courant 11 mei 1779: 'Bij J.P. Dijk in de Gulden Straat naast het Gouden Hooft worden deszelfs tinnegieters winkel waaren tegen extra laage prijzen uitverkogt'.
- Prov. Groninger Courant 14 mei 1779: 'De procureur J. Versteegh in qlt. gedenkt op woensdag den 19 maj 1779 's avonds om 6 uur ten huize van de wijnhandelaar F. Koster in 't Gouden Hooft publijk bij strijkgeld te verkopen een hegt sterk en in korte jaren meest nieuws doortimmerde behuizinge, staande en gelegen naast 't Gouden Hooft in de Gulden Straat, zo thans door Monsr. J.P. Dijk en vrouw in eigendom toebehorende gebruikt, nader in de biljetten gespecificeert'.
- Prov. Groninger Courant 21 mei 1779: 'Op aanstaande dinsdag en woensdag den 25 en 26 maj 1779 zal ten huize van J.P. Dijk in de Gulden Straat bij uitmijninge verkogt worden, huisgeraden en een groot partij nieuw gemaakt tin als mede een fraaij stel gewigten (enz.)'.

Van Hanze-kannen tot 'lachende lepels' zes eeuwen Groningse tinnegieters

Engelberts, Engelbert

1689 - vóór 1697

Engelberts, Jacob

1623 - 1650

- woont op de hoek van Folkingestraat
- GAG III l, dl. 8, folio 307, d.d. 5 november 1637

Engelberts, Geert

1657

Engelberts, wed. Geert Engelberts?

1693

Ganckema, Hinricus

1695 - 1720

- woont in de Stoeldraeijer straete
- GAG III l, deel 47, folio 234, d.d. 12 februari 1720 'Henricus Ganckema, tinnegieter in Steentilstraat vaste goederen in deze stadt etc.'

Gerrits, Claes, kannegieter

1634 - 1666

- GAG III l, dl. 7, folio 132 d.d. 23 maart 1634 in de Ebbinge straete
- GAG III l, dl. 12, folio 53 d.d. 27 september 1646, Claes Gerrits kannegieter in Ebbinge strate
- GAG III l, dl. 13, folio 32 v, d.d. 21 oktober 1649. Claes Gerrits kannegieter in Ebbinge strate heeft vordering wegens 'tinwerck'
- Komt ook nog voor in GAG III l, dl. 14, fol. 261, d.d. 26 december 1652, GAG III l, dl. 17, folio 297, d.d. 9 september 1656, GAG III l, dl. 19, folio 284 d.d. 19 juni 1659, GAG III l, dl. 21, folio 183 d.d. 14 december 1662, GAG III l, dl. 23, folio 323 d.d. 3 juni 1666 en GAG III l, dl. 24, folio 249v, d.d. 18 november 1666.

Gert, Kannegieter

1526/1527 (Dubbe)

- overleden na 1537
- maker van een 16e eeuws tinnen kan, eigendom van het Friesch Museum te Leeuwarden. Gemerkt (op het ronde plaatje op het deksel) met Gronings stadsmerk en meestermerk Gert.
- Hij is ook de tinnegieter die in 1535/1536 een groot huis bezit, waarin ook o.a. Johan, kannegieter woont.¹⁾
- Merk: Minke A. de Visser, Drie Groningse Hanze-tin kannen, in Oud Nederland, IV (1950)

Van Hanze-kannen tot 'lachende lepels' zes eeuwen Groningse tinnegieters

Giroldi, Joseph

1854 - 1868 (Dubbe)

- Adresboek Groningen, jaar 1854, J. Giroldi, Kruidhuisgang S 344
- Joseph Giroldi, geboren Pogno Italië, 10 oktober 1818, tingieter bij zijn 1^e en 2^e huwelijk resp. in 1858 en in 1860, in 1865 arbeider, in 1868 gipsmaker.
- J. Geroldi (Giroldi) tingieter: vermeld in de staat van fabrieken, tra-
fiek en bedrijven welke tussen 1 januari 1843 en 1 januari 1848 zijn
opgericht (GAG, tabellen 39 zwart potlood- suppl. blauw). werkt
alleen, zonder machines.

Heijr, Menne Jacobs

- Woont in 1734 in de Guldenstraat. In 1752 en 1768 in de
Turftorenstraat.
- GAG III w, dl. 10, d.d. 23 juli 1768, in de Turftorenstraat
- 1749 admissiegeld - 1768

Hoorenbeeck, Jacob

- 1650 admissiegeld

Huising, A

1880 - 1895 (Dubbe)

- Woont in de Zwanestraat

- Voor andere merken: G.M.M. Houben, Nederlandse metrieke
inhoudsmaten 1988, p. 110

Huising, Jan

1803 - 1879 (Dubbe)

- Adresboek Groningen, jaar 1854, J. Huising Hooge Der A H 92
- Jan Huising zoon van Albert Jan Huising, wever, en Ida Engelberts,
geboren op 7 september 1803, overleden Groningen 30 november
1879, 76 jaar, tinnegieter, huwt 29 mei 1828 Geertje ter Borch,

Van Hanze-kannen tot 'lachende lepels' zes eeuwen Groningse tinnegieters

overleden Groningen 23 augustus 1863.

• Erfgenamen:

1. Albertus Huising, tingieter, wonende te Groningen
2. Ida Huising z.e. wonende te Groningen
3. kinderen van de erflater

resp. bestaat uit:

- a. eene winkelbehuizing, getekend letter K, nummer 39, met mandelige open plaats noordzijde in de Zwanenstraat te Groningen
 - b. tinnegietersgereedschappen gewaardeerd op 3700,=
 - c. ongewerkt tin 474,=
 - d. ongewerkt tin 1091,=
- totaal resp. f. 15.780,72

• Zie T. Reijenga Prov. Gron. Courant 31 maart 1840

• Prov. Gron. Courant 5 juni 1840. 'De ondergetekende J. Huisingh, wonende te Groningen aan Der A, het tweede huis van de Turftorenstraat, maakt door deze aan zijn vroegere begunstigers bekend, dat hij thans weder de affaire van tinnegieter voor zijne eigene rekening voortzet (etc)'.

• Voor andere merken: B. Dubbe, Tin en tinnegieters in Nederland, 1978, p. 351 fig. 311, fig. 13

Jacobs, Duirt

1641 – 1646

- Woont in de Stoeldraaiersstraat
- GAG III l, dl. 10, folio 188v, d.d. 31 januari 1641. "Duirt Jacobs kanningieter heeft vordering van 10 gulden voor tinwerck".
- GAG III l, dl. 12, folio 60v, d.d. 1 oktober 1646 'Duirt Jacobs, tingieter'

Jansen, Egbert

1658

Jansen, Hindrick

1638 - 1653

- GAG III V dl. 1, 19 augustus 1653, procedure tussen Hindrick Jansen, tinnegieter en olderman van het tinnegietersgilde

Kilsdonk, Ernestus

1811

- De tinnegieter Ernestus Kilsdonk gaat in ondertrouw Groningen 8 juni 1811

Van Hanze-kannen tot 'lachende lepels'

zes eeuwen Groningse tinnegieters

Knars, Harmen

1690 - 1705

Kours, Hindrik

1746, overlijdt vóór 1791

- Woont ten oosten vooraan in de Oude Ebbingestraat 1746 – 1772
- Hindrik Kours van Groningen huwt 10 juli 1746 Tuletta Wyringa, wed. Wilhelmus Amsing van Groningen.
- GAG, archief 92, Kwinkenplaats met daaraan gelegen perceel inv. No. 19: De erven van wijlen de tinnegieter Hindrik Kours en vrouw verkopen een huis ten oosten in de Oude Ebbingestraat. Er wordt bepaald, dat het perceel nooit mag worden verhuurd, verkocht of overgedragen aan een ijzersmid, koperslager, bliklager, kistenmaker of tinnegieter.
Oud Archief stad Groningen, inv. Nr. 560 rood, fol. 16 nalatenschap wijlen Hindrik Kours, in leven mr. Tinnegieter hier ter stede, overleden vóór 7 april 1791.
- Prov. Groninger Courant 15 april 1791: 'Alzoo Monsieur Hendrik Kours, in leven Mr. Tinnegieter te Groningen, zoon van wijlen Harm Kours en Anna Delbruggen, is koomen te overlijden, zoo worden, kragt appointement der H. Heeren Borgemeesteren en Raad in Groningen, in dato den 7 April 1791, alle die geene, zoo vermeenen, tot diens nalaatenschap mede gerechtigd te zijn, door deezen ter Stadts Secretarie binnen Groningen uiterlijk voor den 7 Julij 1791 te moeten adresseeren.'
- Prov. Groninger Courant 2 augustus 1791: 'publieke verkoping van:
1. Een behuizinge, staande ten oosten in de Oude Ebbinge Straat, door wijlen de tinnegieter Hindrik Kours en vrouw in eigendom bewoond.
II. (enz.)'
- Prov. Groninger Courant 30 augustus 1791: 'op woensdag den 7 September 1791 en volgende dagen zal door de Schrijver en Uitmijnder der Boelgoederen ten sterfhuize van wijlen de tinnegieter H. Kours en vrouw voor aan in de oude Ebbinge Straat worden verkogt, eenige mobilia, bestaande in linnen, beddegoed, 2 kabinetten tc., benevens eenig gewerkt zilver. Voots een extra groote quantiteit nieuw gemaakt tin, bestaande in groote schotels, borden, sauskoppen, trekpotten, koffijpotten, lampet en bak, een terreiene, en wat meer in een tinnegieters winkel behoord. Wijders eenige honderd ponden oud tin, koper en lood (enz.)'

Van Hanze-kannen tot 'lachende lepels' zes eeuwen Groningse tinnegieters

Krijtius/Critius, Tonnis

- Olderman in 1712, 1721

Lucas

- Kannegieter
- GAG III 1, dl. 15, fol. 64, d.d. 24 april 1653, Lucas kannegieter in Stoeldraijerstraat

Mees, Jeremias

- bij de Poelepoortenbooge 1705 – vóór 1734

Mensens, Egbertus

1737 - 1763

- Tinnegieter op de Laan te Groningen 28 januari 1763

Muller, Anthoni

1718 - 1730/1731 - 1746

- Rekeningen stad Groningen, jaar 1718, fol. 137: 'tinnegieters en sadelmakers: Anthoni Mulder voor admissie 9,-'
N.B. Uit de bijlage blijkt: Antoni Muller tinnegieter

Nieborg, Daniel van

- Geboren te Werckhoven, Utrecht in 1744, overleden 3 sept. 1816 te Groningen
- Biedt zaak te koop aan in 1808
- Huwt april 1777
- Resoluties van Gedeputeerde Staten van Groningen, inv. Nr. 202, fol. 19, d.d. 3 augustus 1786: 'Daniel Nieburgh, tinnegieter permitteren hem om met een geladen vragt wagen de trekweg van hier naar Appingedam (of Ulrum - niet geheel duidelijk) en zo wederom te mogen gebruiken mits betalende den tol daartoe staande.'
- Resoluties van Gedeputeerde Staten van Groningen, inv. Nr. 202, fol 19 d.d. 30 juli 1787: 'De tinnegieter Daniel Neijburgh gepermitteerd om met een geladen vragtwagen de trekweg van hier naar Uithuizen heen en weer te mogen passeren.
Idem, 14 augustus 1787, maar nu op en neer naar Ulrum'
- Resoluties van Gedeputeerde Staten van Groningen, inv. Nr. 201, fol 47, d.d. 26 juli 1784: 'De tinnegieter Pieter Bleker en Daniel Nieborgh krijgen toestemming om met een geladen vragtwagen den trekweg van hier naar Uithuizen en zo wederom te mogen passeren onder betalinge van den tol daartoe staande.'

Van Hanze-kannen tot ‘lachende lepels’ zes eeuwen Groningse tinnegieters

Otto

- kannegieter 1456, overleden na 1483 (Dubbe)
- Maker van een, ongeveer 33 cm. hoge tinnen **Hanze-kan**, die in de Fivel te Enselsens bij Loppersum werd gevonden en nu eigendom is van het Museum van Oudheden te Groningen. Op het deksel van de kan is het wapen van de stad Groningen (dubbelkoppige adelaar) ingeslagen, hetgeen ingevolge de keur van 1437 was voorgeschreven. Tevens de gotische letters ot (van Otto) De kan is uit de 2e helft van de XVe eeuw.¹⁾
- Merk: Minke A. de Visser, Drie Groningse Hanze-tin kannen, in Oud Nederland IV (1950)

Phebes, Rient

170..

Pieman Stooek (de oudere), Paulus

1680 - 1705

- Rekestboek stad Groningen 18 juli 1684 en 19 oktober 1705

Pieman (de Jongere), Paulus

1707, 1708

- Rekestboek stad Groningen 17 februari 1707 en 8 maart 1708

Ploegman Sr., Hindrik

1667 - vóór 169..

- Hindrich Ploechman 1643 opm. kannegieter

Ploegman Jr., Hindrik

1695 - 1746

- Rekestboek 5 september 1695 Hindrik Ploegman als nieuw gekozen olderman van het tinnegietersgilde.
- GAG III 1, dl. 48, folio 302v, d.d. 20 december 1725 ‘Vaendrigh Ploeghman in Oosterstrate vord. wegens gehuurt tin als anders op de uitgighste geleverd’.
- Akte uit 1746 m.b.t. een geschil tussen enerzijds Hindrik Schaapschoe, Peter Arents Dijk, Albert Beerlink, Wobbenus Renewerff en Hindrik Kours en anderzijds Ploegman, inzake tinnegietersvormen.

Prengen, Jacob Hindricx

1682

Reisiger, Hendrik

1803 - 1866 (Dubbe)

- Adresboek Groningen jaar 1854, H.Reisiger jr., Steentilstraat R 51
- Geboren Groningen 22 februari 1803, overleden Groningen 8 december 1866
- Hij levert in 1846 2 tinnen avondmaalsschotels aan de N.H. Gemeente (gemeente Uithuizermeeden).

Van Hanze-kannen tot 'lachende lepels' zes eeuwen Groningse tinnegieters

- Zaak van Jan Rienewerf en Freerk Rienewef, beiden tinnegieters wonende te Groningen tegen Hendrik Reisiger en zijn eheveouw Agnieta Meijer, wonende te Groningen m.b.t. tinnegietersvormen.

Renewerf, Wobbenus

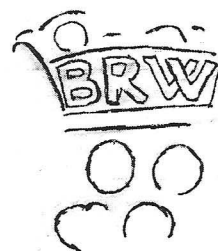
1746 - 1764

- GAG III l, dl. 52, folio 150 d.d. 9 april 175... Wobbenius Renewerf in Steentilstraat
- GAG III w, dl. 9 d.d. 18 maart en 11 mei 1762 tinnegieter Rienewerf in Steentilstraat krijgt toestemming om een potkast te maken ten noorden in de Steentilstraat op de hoek van de Poele- en Peperstraat.

Renewerff, Bastiaan

- 1723 admissiegeld

Reyenga, .. W

1830

Reyenga Tzn, J

(Dubbe)

- Omstreeks 1830 begon Tsjerk Reijenga een tin- en lakkerijbedrijfje aan het Zuiderdiep. Zijn kleinzoon Jan Reijenga (1880 - 1960) ging bij zijn grootvader in de leer om het tinnegietersvak te leren, nadat zijn vader hem het verlakkersvak al had bijgebracht. Eerst vestigde Jan Reijenga zich in de Gelkingestraat, later in 1925 in de Oude Ebbingestraat. ²⁾
- Merken: G.M.M. Houben, Nederlandse metrieke inhoudsmaten 1988, p. 111

Van Hanze-kannen tot 'lachende lepels' zes eeuwen Groningse tinnegieters

Reijenga, Tsjerk

1830, 1840, 1854 (Dubbe)

- Adresboek Groningen jaar 1854, T. Reijenga, Brugstraat H 121
- In de Prov. Gron. Courant van 31 maart 1840 wordt medegedeeld dat T. Reijenga en J. Huising een complete tingieterij hebben aangelegd (etc.) Noordzijde op de Nieuwstad te Groningen.
- Merken: B. Dubbe, Tin en tinnegieters in Nederland 1978, p. 351 fig. 312, 313

Reijenga TZ, J

1720, 1730/1731, 1736

Reijenga, Jan Wybe

1912, 1978

- Reijenga was een begrip voor gelakte kraantjeskannen, Amsing voor blanke kraantjeskannen. Ging vroeger een dochter uit een familie in goeden doen trouwen, dan kreeg zij een tinnen kraantjeskan mee.
- Hij beëindigt bedrijf in 1978
- Om dit eeuwenoude ambacht niet verloren te laten gaan, heeft hij het tingieten aan Hans Ruben (die toen hij veertien jaar oud was bij hem in dienst kwam) geleerd, en het verlakken aan diens broer Henk. Wat deze beide ambachtsslieden in het Drentse Eext en het Groningse Veendam vandaag in praktijk brengen, is nog precies hetzelfde als waarmee Tjerk Reijenga in 1830 de zaak begon.⁵⁾

Reijenga en Zn

T 1865 (Dubbe)

Rienewerf, Frederikus

(gebr. J. & F. Rienewerf)

- Prov. Gron. Courant 23 december 1871: 'Heden overleed, in de ouderdom van ruim 78 jaar, de heer Frederikus Rienewerf, oud-tingieter alhier. Groningen den 19 December 1871. Namens de familie N. Nanning, uit aller naam.'

Rienewerf, Jan

(Dubbe)

- Adresboek Groningen jaar 1854 J. Rienewerf Guldenstraat A 252
- Jan Rienewerf z.v. Wobbenius Rienewerf, tingieter en Jantien Jans Huisinga, overleden Groningen 19 oktober 1868, 70 jaar, tingieter, laatst gewoond hebbende in de Guldenstraat letter A nummer 252, aldaar overleden. Ongehuwd.
- Enige erfgename krachtens testament is zijn broer Frederikus Rienewerf, tinnegieter wonende te Groningen ...bestaat uit onverdeelde helft (andere helft is voor Frederikus R) tinnegietersgereedschappen en voorraden tin 730,= samen f. 29.970,21½

Van Hanze-kannen tot 'lachende lepels'

zes eeuwen Groningse tinnegieters

Rienewerf, Jan Hillebrant

1751 - 1829 (Dubbe)

- Naamregister of adresboek van Groningen voor het jaar 1817 J.H. Rienewerf, letter R no. 30 Steentilstraat
- Jan Hillebrant Rienewerf, zoon van Wobbenius Rienewerf, tingieter en Geertjen Hillebrands Abbring(e). Overleden Groningen 8 februari 1829, 77 jaar, kinderloos overleden. Huwt (1) 1798 Geertruide Collier, overleden Groningen januari 1810, 51 jaar. Huwt (2) Sara Venema 21 maart 1815. Sara Venema verkoopttinnegietersvormen in 1837.
- Tinnegietersknechten die in het testament van Jan Hillebrant worden genoemd zijn: Frederik Huwing, Jan Huizing, Jan Schukking, Jan Borkman de weduwe.
- J.H. Rienewerf had vormen gemeenschappelijk met de erven van zijn broer Wobbenius Rienewerf

Jan Hillebrant Rienewerf was in zijn tijd o.a. bekend als maker van kraantjeskannen.

Ook stonden Huising, Reijenga en Amsing in die tijd hierom bekend. Maar Jan Hillebrant bracht een belangrijke verbetering bij de kraantjeskannen aan. Een zwak punt van de kraantjeskan is de bodem. Door het lage smeltpunt van tin krijgt de onderzijde het zwaar te verduren wanneer de kan op het comfoor met de gloeiende kooltjes staat. Het probleem wordt bestreden door het kraantje zover boven de onderzijde van het kanlichaam te bevestigen, dat er altijd een rest koffie in blijft staan. Dit voorkomt dat de temperatuur van de kanbodem te hoog wordt (het smeltpunt van tin is ca. 240° C). Toch voldoet ook deze oplossing niet helemaal. Vooral bij kraantjeskannen uit de 18e eeuw hangt de kanbodem te dicht bij het komfoor met de gloeiende kooltjes.

Rienewerf wist dit te voorkomen door verlenging van de pootjes en een afgeplatte bodem. Door de verlenging van de pootjes staat het kanlichaam verder van het komfoor af, en wordt de hitte door de afgeplatte bodem beter verdeeld.⁴⁾

- Merken: B. Dubbe, Tin en tinnegieters in Nederland 1978, p. 351 fig. 314, 315, 316

Rienewerf, Fa. J. en F.

1865 (Dubbe)

- Merken: B. Dubbe: Tin en tinnegieters in Nederland, 1978, p. 351 fig. 317, 73

Van Hanze-kannen tot 'lachende lepels' zes eeuwen Groningse tinnegieters

Rienewerf, Wobbenius

1757 - 1824 (Dubbe)

- Naamregister of adresboek van Groningen voor het jaar 1817
W. Rienewerf, Letter L no. 34 Guldenstraat
- Geboren 1757 en overleden 1824, zoon van Wobbenus Rienewerf.
- Prov. Groninger Courant 14 augustus 1807: 'Heden morgen om half zes uur is mijn geliefde vrouw Ida Jans Huizinga verlost van een dood kind. Groningen den 13 Augustus 1807. W. Rienewerf, Mr. Tinnegieter in Gulden Straat'.
- Wobbenius Rienewerf z.v. Wobbenius Rienewerf, tingieter en Geertjen Hillebrands Abbringe, overleden Groningen 13 juni 1824, 67 jaar, tinnegieter, huwt 1786 Jantien Jans Huizinga, overleden 1831.
- Erfgenamen zijn zijn kinderen:
 1. Sweentje R. x Jan Jans Smit, goud- en zilversmid
 2. Jan R. tinnegieter
 3. Frederikus R. tinnegieter
 4. Wobbena R. wed. Barend Sterks
 5. Geertruida R.
- Merken: B. Dubbe, Tin en tinnegieters in Nederland 1978, p. 351 fig. 318,319, 320

Rienewerf, Wobbenius

18^e eeuw, vader van J.H. (Dubbe) • (Zie Renewerf, Wobbenus)

Rosevelt, Jacob

1666 - 1679

- Woont in Oosterstraat, zijn weduwe nog in 1681.
- GAG III l, dl 33, folio 341 d.d. 30 juni 1678: 'Jacob Rosevelt in olte in Oosterstrate tinnegieter heeft vordering van f. 400,= wegens verzege-ling de dato 25 nov. 1661'. Idem deel 35, folio 307v d.d. 20 jan. 1681 'Jacob Rosevelt weduwe in Oosterstrate 6 gl. Wegens gehuurd tin'.

Schaapschoe, Hindrik

1756 - 1831 (Dubbe)

- Naamregister of adresboek van Groningen voor het jaar 1817
H. Schaapschoe, Letter P, no. 19 Steentilstraat
- Hindrik Schaapschoe z.v. Jan Hindrik Schaapschoe, tingieter en Metje Symens, geboren ± 1756, overleden Groningen in de Steentilstraat 29 september 1831, oud bijna 75 jaar, tingieter, huwt Frouke Bakker overleden vóór 1831.
- Merken: B. Dubbe, Tin en tinnegieters in Nederland 1978, p. 351 fig. 321
G.M.M. Houben, Nederlandse metrieke inhoudsmaten 1988, p. 112

Van Hanze-kannen tot 'lachende lepels' zes eeuwen Groningse tinnegieters

Schaapschoe, Hindrik

1712 - 1734

Schaapschoe, Jannes H.

1783 (Dubbe)

- Naam op gildekan zadelmakers en tinnegieters Ao 1795.
- Prov. Groninger Courant 7 april 1780; 'De wedw. Van Harm van der Mark nu Schaapschoe presentereen uit de hand te verkoopen hunne wel ter nering staande huis, waar in de negotie lange jaaren met goed succes gedaan en tot allerlei negotie geschikt is, staande in de oude Ebbingestraat op de hoek van Geestelijke Maagde Straate. Bovengemelde voornemens zijnde deze negotie te continueeren ten huize van J. Schaapschoe, 20 huizen verder na de Ebbinge Poorten Booge, benevens tin negotie, verzoekt een ieders gunst'.

Simon

kannegieter 1500 (Dubbe)

- Overleden 1548
- Maker van de tweede, ongeveer 33 cm. hoge tinnen **Hanze-kan** (zie Otto), die in de Fivel te Enselen bij Loppersum werd gevonden en eigendom is van het Museum van Oudheden te Groningen. Op het deksel van de kan is het wapen van de stad Groningen (dubbelkoppige adelaar) ingeslagen, alsmede de letters sim (van Simon). De kan is uit de 1^e helft van de XVIe eeuw. ¹⁾
- Merk: Minke A. de Visser, Drie Groningse Hanze-tin kannen, in Oud Nederland IV (1950)

Smalsius, Samuel

- Overleden vóór 1693.
- Huwt vóór 1677 Geesjen Eijsinge, die hertrouwt in de Martini Kerk 15 augustus 1698 met Hindrick Staedt van Leer. Laatstgenoemd echtpaar leeft nog in 1708 (aankoop huis)

Staedt (Staets), Hindrick

1696 - 1730

- Rekestboek stad Groningen 20 juni 1698, 2 mei 1701, 25 juni 1705

Smidt, Gerrit

1682

Stok, B.

in de 19^e/20^e eeuw, 1892 - 192..

- Zijn bijnaam was bocheltje
- Na een redelijk grote opdracht om een internaat van borden en schotels te voorzien moest hij zijn bedrijf toch maar, bij gebrek aan voldoende opdrachten, sluiten. ³⁾

Van Hanze-kannen tot 'lachende lepels' zes eeuwen Groningse tinnegieters

Straetman, Jannes

1691 - 1693, vóór 1697

Stratinck, Johannes

1680

Tonnis, Lucas

1634 - 1669/1670

- Woont in de Stoeldraaijerstraat
- GAG III l, dl. 7, folio 118v d.d. 9 februari 1634 Lucas Tonnis, cannegieter, (vierde gasthuisje etc.?)
- GAG III l, dl. 14, folio 241v d.d. 5-12-1652 Lucas Tonnis, cannegieter

Ubbens, Pieter (U=?)

1666, 1672

Wiardi, Rudolf

1739 - 1746

Wiltens, Geert Jans

1664 - 1671

- Woont in de Nieuwe Ebbingestraat
- GAG III a, dl. 68 d.d. 7 mei 1664 'Op requeste van Geert Jansen Wiltens tinnegieter van hijr geboortich om de borgerschap deser stadt. Hij is hervormd, dus accoord'.
- GAG III l, dl. 28 d.d. 22 januari 1671, folio 329 'Geert Wiltens tinnegieter in de Nieuwe Ebbingestraat'

Worms, Otto

1720 - 1730/1731 - 1736

Wijbens, Bouke

1701 - 1705

Zijlman, Warner Duijrts

1675?

Van Hanze-kannen tot 'lachende lepels' zes eeuwen Groningse tinnegieters

Tinnegieters te Appingedam

Gerrits, Hindrik	1687 - 1693
Hartman, Jan Hansen	
Heeres, Derck	1640
Sygers, Jacobs	1623 - 1687
Jacobs, Siwert	1695 - 1708
Roelefs, Peter	1715 - 1731
Sudema, Hayo	1721 - 1735
Swaerwagen, Hendrick	1669
Tebbens, Rijken	1740 - 1765
Wilkes, Hindrick	1753

Tinnegieter te Ulrum

Simon Jans

Van Hanze-kannen tot 'lachende lepels' zes eeuwen Groningse tinnegieters

Tinnegieters te Winschoten

Harmens, Jan	1664
Visscher, Albert	1769 X 1751 Wibbina Geerts, wed. Jurrien Zuidema
Zuidema, Hindrik	1797 Tinnegieterszoon Tinnegieter † 1824
Zuidema, Lubbertus	† 25 april 1855, 74 jaar.
Zuidema, Willem	1759 - 1797, † 1811
Zuidema, Willem	na 1850 - † 1895 Willem Zuidema, zoon van Lubbertus Zuidema, horlogemaker, en Egbertje Ebbens, Geboren Winschoten 9 februari 1815, overleden Winschoten 30 januari 1895, 79 jaar. Huwt 28 februari 1850 Hendrikje Musse, geboren te Winschoten ca. 1829, d.v. Christiaan Lodewijk Musse en Sytko Roelofs Brons. • Merk: G.M.M. Houben, Nederlandse metrieke inhoudsmaten 1988, p. 112

Van Hanze-kannen tot ‘lachende lepels’ zes eeuwen Groningse tinnegieters

Noten:

- ¹⁾ Minke A. de Visser, Drie Groningse Hanze-tin kannen uit de 15e en 16e eeuw in: Oud Nederland, tijdschrift gewijd aan volkscultuur en oude ambachtskunst voor verzamelaars en liefhebbers, afl. 8, augustus 1950
- ²⁾ P.J. Reinders: Handleiding bij de wisselexpositie ‘koffie uit de kraantjeskan’. 22 juli tot 14 september 1980, Ommelander Museum Borg Verhildersum, Leens, Groningen
- ³⁾ Diederik H.J. Ninck Blok in: Groninger tin, Kunst- en Antiekjournaal, november 1997
- ⁴⁾ Johan Schraven, Een kraantjeskan van de tinnegieter Jan Hillebrant Rienewerf uit Groningen in: Antiek maart 1990. Opmerking: het verlengen van de pootjes werd echter al eerder gedaan. Dit was dus geen novum.
- ⁵⁾ Aantekening Bibliotheek Groninger Museum. Jan Wybe Reijenga, de laatste tingieter en verlakker uit het Groningse Reijenga-geslacht.

Zoutvaatje uit Dordrecht

G. Groenendijk

Fotografie: J.F.H.H. Beekhuizen

Het afgebeelde zoutvaatje is gevonden bij
graafwerkzaamheden in de Voorstraat te Dordrecht.

Afb. 1

Zoutvaatje uit Dordrecht

Afb. 2

Het zoutvaatje (afbeelding 1) heeft een van boven schuin aflopende standing. Aan de binnenkant, in het centrum van de terugliggende bodem, bevindt zich een medaillon met een zinnebeeldige geometrische zes-stervoorstelling, (afbeelding 2).

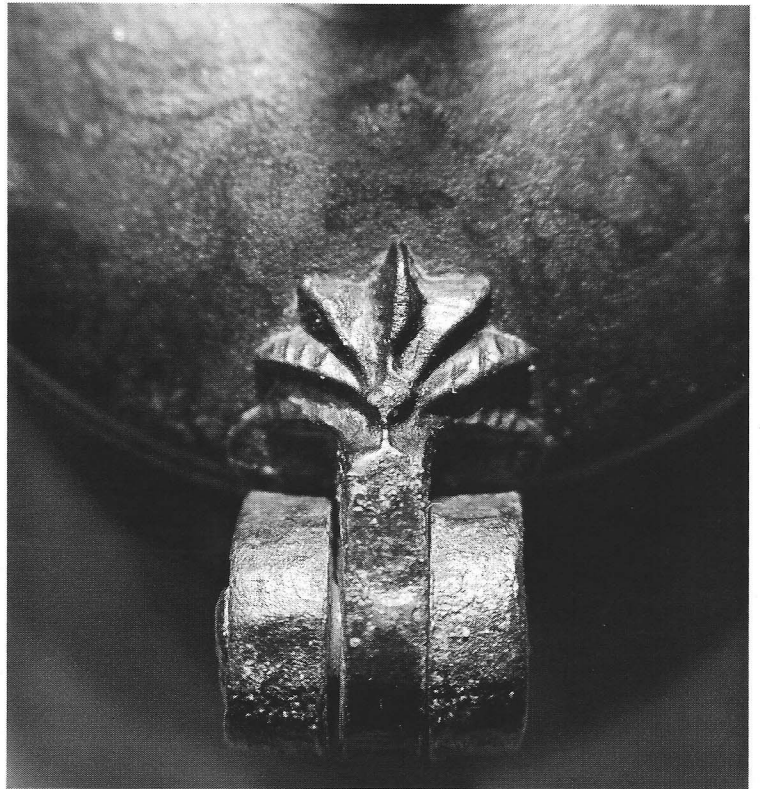

Afb. 3

In de buitenkant van de bodem zijn, in kruisvorm ten opzichte van elkaar, vier + tekens gekrast, tevens is de inzet van het bodemmedaillon duidelijk waarneembaar, (afbeelding 3).

Zoutvaatje uit Dordrecht

De naar boven flauw conisch toelopen-
de vatwand eindigt in een naar boven
schuin lopende dekselsteunring. Een
scharnierhelft, voor een flauw gebold
dekseltje met pasrand, is aangegoten.
De andere scharnierhelft is, met een
prachtige palmetvormige uitloop, aan
het dekseltje gegoten, (afbeelding 4).

Afb. 4

Het scharnier is eenkakig, (afbeelding
4). Met de natte lap methode is in het
centrum op het dekseltje een, in een
bolletje eindigend, kegelvormig knopje
gegoten. De afdruk van de natte lap aan
de binnenzijde van het dekseltje is te
zien (afbeelding 5).

Afb. 5

Zoutvaatje uit Dordrecht

Afb. 6

Het zoutvaatje is aan de buitenzijde van het dekseltje gemerkt met stadswapen van Dordrecht en gotisch gieters-initiaal 't' (afbeelding 6).

Een omkraald, qua vorm, vijftiende eeuws schildje. Daarin een kruislings gearceerde paal met ter weerszijden daarvan leeuwjes, of mogelijk leeuwardjes (griffioentjes). Klimmend, twee rechts en twee links. Rechts daarvan een schildje met daarbinnen in gotisch minuskel de letter t. Behalve het medaillon is het gehele vaatje bedekt met zwart patina. Hetgeen duidt op een tin-loodlegering zonder koper. Uitwendige middellijn standring $\varnothing = 62$ mm; totale hoogte $h =$ circa 62 mm.

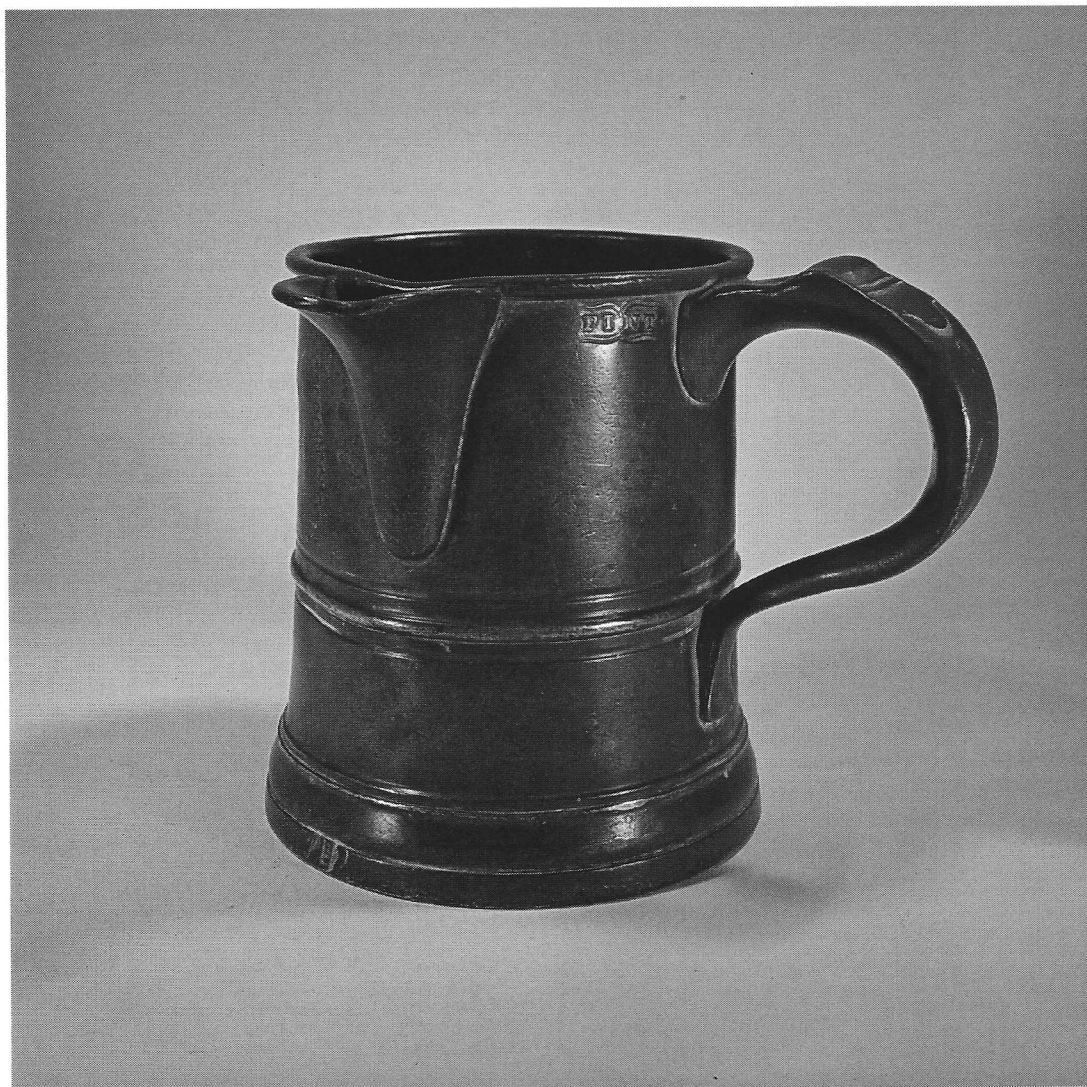
Een qua vorm en afmetingen vrijwel identiek vijftiende eeuws exemplaar, gemerkt 's-Hertogenbosch, is in bezit van Museum Boijmans-van Beuningen, inv. nr. BB 2¹⁾. Zie ook 'Zout op tafel', bladzijde. 30, nr. 4.

¹⁾ Kunstnijverheid Middeleeuwen en Renaissance.

De Bataafsche Leeuw, Amsterdam. ISBN 9067073245. Blz. 109.

Twée 'doodgewone' Engelse inhoudsmaten

Han Wustenhoff

Afb. 1

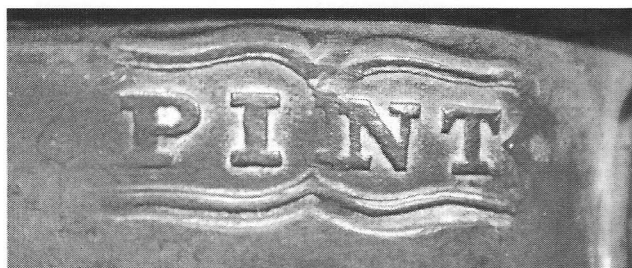
Enige tijd geleden kocht ik op de verenigingsveiling van de Pewter Society, de Engelse tinvereniging, bovenstaande pint (afbeelding 1). Ik kocht deze niet omdat hij zo bijzonder is - dit type maat uit de tweede helft van de negentiende eeuw komt in Engeland vrij algemeen voor - maar omdat ik het model aardig vond en vooral de erop voorkomende inscriptie mij, als groot Engeland fan, intrigeerde.

De maat is 111 mm hoog, heeft een bodemdoorsnede van 89 mm en een inhoud van 560 cl

(= 1 Imp. pint = 568 cl). De maat dateert uit de tweede helft van de negentiende eeuw en is, gezien de schenktuit, bestemd geweest om drank, waarschijnlijk ale, bitter of lager, uit te schenken, niet om uit te drinken.

Op de binnenkant van de bodem is een onleesbaar gietersmerk ingeslagen en het cijfer 9 of 6, dit laatste is wellicht een type-aanduiding. Zowel direct links als rechts van het handvat is, in twee verschillende lettertypes, de maataanduiding PINT ingeslagen (afbeelding 2 en 3). Verder zijn rechts van

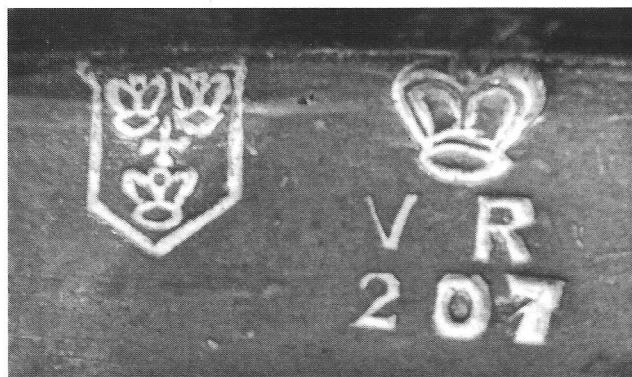
Twée 'doodgewone' Engelse inhoudsmaten

Afb. 2

Afb. 3

Afb. 4

Afb. 5

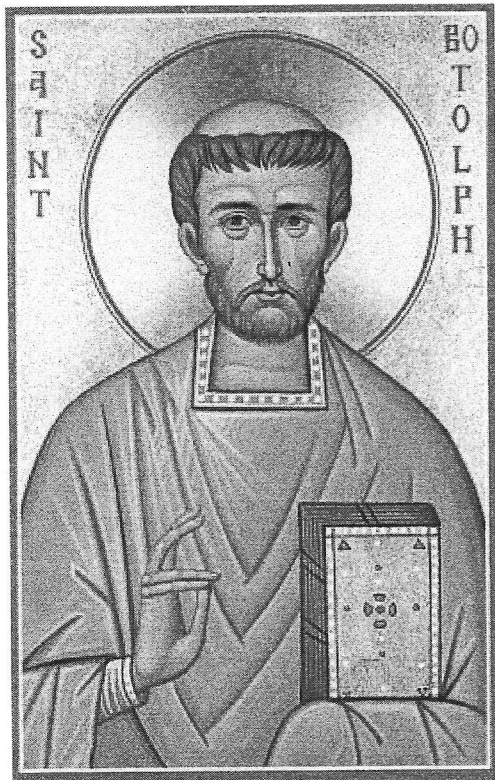
het handvat, naast het woord pint het stadsijkmerk van Colchester (drie kronen twee over één met in het midden een kruis het geheel binnen een schild ¹⁾) en het UV nummer voor Colchester (kroon/VR/207 ²⁾) aangebracht (afbeelding 4). Links van de schenktuit staat de volgende inscriptie: W.H.Bagg/Fountain/St.Botolph's/Colchester (afbeelding 5).

Colchester, een van oorsprong Romeinse nederzetting, wordt reeds in het jaar 79 AD genoemd door de Romeinse schrijver Plinius en is daarmee waarschijnlijk de oudste stad van Engeland.

St. Botolph is een oorspronkelijk in de middeleeuwen aan de zuidkant van de stad net buiten de wallen gebouwde wijk van Colchester. In 1090 is daar een klooster gesticht dat gewijd was aan de zevende-eeuwse heilige St. Botolph (afbeelding 6) in de middeleeuwen in Engeland zeer populair. Hij is de patroonheilige van Colchester. Van het oorspronkelijke klooster, het eerste Augustijnerklooster van Engeland, is nog slechts een ruïne over (afbeelding 7).

De 'Fountain' is waarschijnlijk een pub of inn geweest maar bestaat niet meer. Wel is er in Colchester nog een 'Fountain House Hotel', echter niet in de wijk St. Botolph.

Twée 'doodgewone' Engelse inhoudsmaten

Afb. 6

De tweede maat (afbeelding 8) kocht ik enige tijd later. Hij is van hetzelfde type als de vorige, heeft praktisch dezelfde afmetingen maar is, gezien het gietersmerk op de binnenzijde van de bodem, gemaakt door de Londense tinnegieter Fa. Loftus³⁾.

Afb. 7

Ook bij deze maat is links van het handvat, in hetzelfde lettertype als bij de voorgaande, de maataanduiding PINT ingeslagen en daarnaast het ijkmerk kroon/VR/239²⁾.

Ook bij deze maat staat links van de schenktuit een inscriptie, en wel de volgende: J.Hayed Railway Hotel West Hoathlay (afbeelding 10).

West Hoathlay is een plaats gelegen tussen Londen en Brighton aan de in 1846 door een fusie tussen twee oudere lijnen ontstane London, Brighton, and South Coast Railway (LB&SCR).

Onder de naam Bluebell Railway is op het oude traject East Grinstead-West Hoathley-Lewes van de LB&SCR nog een historische lijn operationeel. Deze lijn, 'twinned' met onze Museumstoomtram Hoorn-Medemblik, werkt nog met het origineel LB&SCR materieel. De oudste nog in gebruik zijnde locomotief, de 'Fenchurch' (afbeelding 11) uit 1872, is door de LB&SCR zelf ontworpen en gebouwd.

Na het bovenstaande gelezen te hebben, zult u zich wellicht afvragen hoe het te verklaren is, dat in Engeland op zo grote schaal en zo lang - tot in de twintigste eeuw - gebruik is gemaakt van tinnen bierpullen en -maten terwijl dit in andere west-europese landen niet of veel minder het geval is geweest. Ook het vrij regelmatig vóórkomen van een eigendomsinscriptie hierop is een typisch engels verschijnsel.

Voor wat het veelvuldig gebruik van tin betreft, zijn drie redenen te noemen:

- al vanaf de romeinse tijd wordt in Engeland op vrij grote schaal tinerts gedolven, voornamelijk in de graafschappen Devon en Cornwall; tin was dus altijd in voldoende mate beschikbaar en goedkoop.

Twee 'doodgewone' Engelse inhoudsmaten

Afb. 8

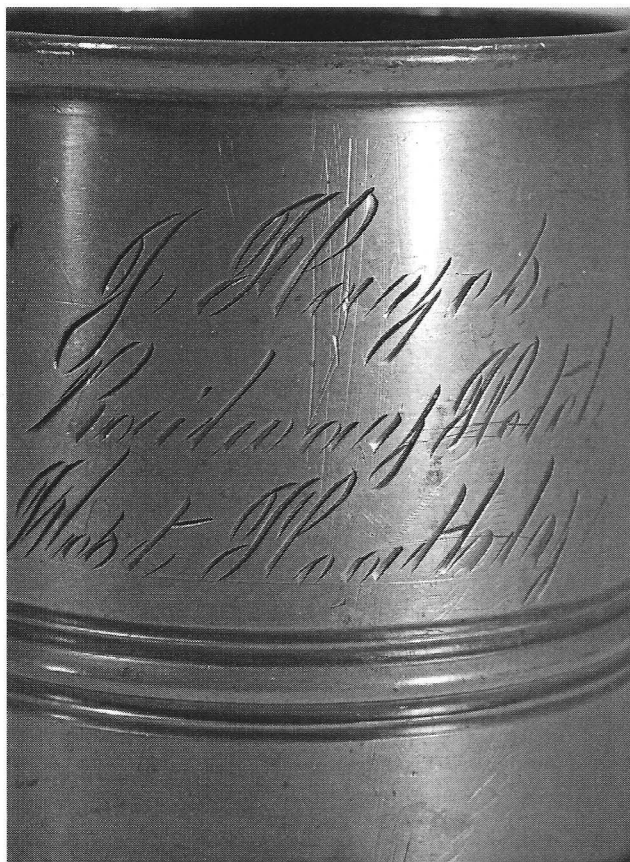
Afb. 9

- Engelsen zijn van nature behoudend, waarom zou men overstappen op iets nieuws als het oude nog goed voldoet? Daar kwam bij, dat de tinnen bierpullen lang meegaan en niet gevoelig zijn voor breuk.

- volgens veel Engelsen smaakt ale het beste wanneer het uit tin gedronken wordt⁴⁾.

Het aanbrengen van een eigendomsinscriptie is uiteraard gedaan om diefstal - er zijn pullen bekend met naast de naam van de pub ook de opmerking 'if sold, stolen', of zoekraken te voorkomen. Voor de pullen of maten die ter plaatse bleven, was dit risico niet zo groot, echter, in afwijking van bijvoorbeeld in Nederland, was het in

Twée 'doodgewone' Engelse inhoudsmaten

Afb. 10

Engeland heel gebruikelijk om voor thuisgebruik bier uit de tap bij de pub op de hoek te halen. Meestal ging men dan met een kan of dergelijke daarnaartoe maar ook werd wel een pul of maat van de pub mee terug genomen. Dit laatste vooral s'avonds, tot voor een jaar of tien geleden moesten drankgelegenheden om 22.30 uur sluiten en daar werd stipt de hand aan gehouden, werd men betrap op overtreding dan werd onherroepelijk de vergunning ingetrokken en was men dus zijn broodwinning kwijt. Bij de bel voor de laatste ronde werd nog gauw een pintje besteld en meegenomen.

Zoals u heeft kunnen constateren, is met wat zoek op internet, ook over twee 'doodgewone' Engelse inhoudsmaten een artikeltje te schrijven.

Noten.

Alg.) De gegevens over Colchester, West Hoathley en de Bluebell line zijn via Google van het internet gehaald.

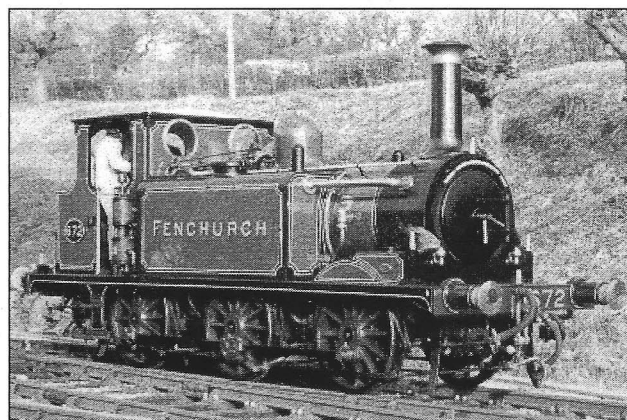
¹⁾ Ricketts, Carl with Douglas, John. Marks and Marking of Weights and Measures of the British Isles. Taunton 1996. p. 200.

²⁾ Ricketts p. 67.

³⁾ Loftus/Oxford St/london W.

⁴⁾ Sutherland greame, A.W. Inscribed Tavern pewter.

In: Country Life, August 4, 1955. p. 248-249.

Afb. 11

Reactie op de vragenrubriek in De Tinkoerier, jaargang 12, nummer 1, juni 2004

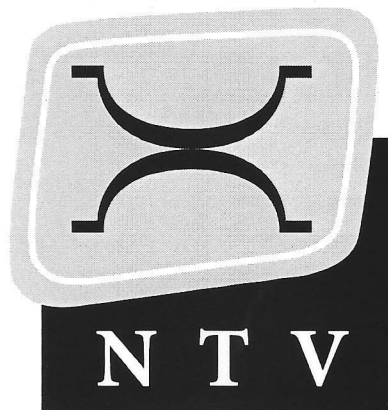
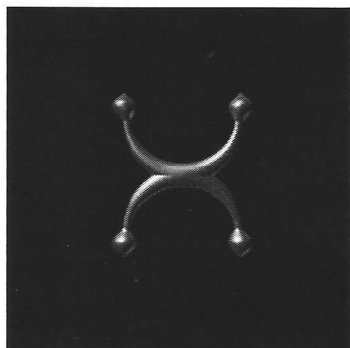
Aan de Redactie van De Tinkoerier

's-Hertogenbosch, juli 2004

Uw antwoord op mijn vraag met betrekking tot het NTV-logo in de vragenrubriek van het juninummer van De Tinkoerier vond ik zonder meer aan de 'magere' kant.

Dank zij het Internet - www.chemasoc.org - ben ik erin geslaagd, na vertaling vanuit het Engels, u onderstaande aanvullende informatie over ons intrigerende logo te verschaffen.

Het ons bekende NTV-(tin)logo symboliseert één van de zeven metalen uit de Alchemie (goud, zilver, kwik, koper, lood, ijzer en tin). Dit symbool voor tin - ook gebruikt in de Astrologie om de planeet Jupiter voor te stellen - is samen met andere alchemische symbolen tot in de 18e eeuw in gebruik geweest om de diverse elementen waaronder ook antimony en bismuth te benoemen. De kunst der Alchemie is door de eeuwen heen vanuit Egypte en Arabië, via Griekenland en Rome overgeleverd aan West en Centraal Europa. Het woord alchemie of alchimie is afgeleid van het Arabische woord 'al-kimia', afkomstig van het Koptische 'khem', dat indirect wijst naar de vruchtbare zwarte aarde van de Nijl-delta. In esoterische en hiëroglifische zin verwijst het woord naar het donkere mysterie van het bestaan, the Khem (= First Matter).

Sterk vereenvoudigd, de alchemisten streefden drie doelen na: het vinden van de Steen der Kennis - the Philosophers's Stone - het ontdekken van de weg naar de Eeuwige jeugd en Gezondheid en als derde het ontdekken van de transmutatie van metalen. Volgens de opvatting van de middeleeuwse alchemisten behoorden de verschillende elementen tot één en dezelfde basissubstantie, slechts verschillend in hun puurheid. Goud was de meest pure, direct gevolgd door zilver. In het begin van de alchemie werden de astronomische tekenen van de Planeten ook gebruikt als alchemische symbolen en daarna gedurende de middeleeuwse vervolging en onderdrukking vond iedere alchemist zijn eigen geheime symbolen uit. Charlatans, kwakzalvers en oplichters namen het van hun over en alchemie tezamen met hekserij en tovenarij werd berucht voor fraude en afpersing. In de 18de eeuw trachtten wetenschappers, dank zij de vooruitgang op het gebied van de kennis van chemie, farmacologie en geneeskunde, zich los te maken van deze verwarrende mengeling van wetenschap en magie.

Zie hier, in elke tinliefhebber schuilt iets van een alchemist!!!

Johan Verharen

Colofon

Ontwerp en lay-out

Oranje boven, 's-Hertogenbosch

Digitaal drukwerk

Thieme Amsterdam